

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Обліково-фінансовий факультет

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ФІНАНСИ У СХЕМАХ І ТАБЛИЦЯХ
*методичні рекомендації для практичних занять
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти ОПП «Облік і оподаткування» спеціальності
071 «Облік і оподаткування» денної форми здобуття
вищої освіти*

**МИКОЛАЇВ
2025**

**УДК 336.11
Ф59**

Друкується за рішенням науково-методичної комісії обліково-фінансового факультету Миколаївського національного аграрного університету від 15.12.2025 р., протокол № 4.

Укладач:

К. А. Мікуляк – асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

К. І. Луценко – головний економіст сектору роздрібного бізнесу АТ «Ощадбанк»;

С. В. Сирцева – канд екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет.

© Миколаївський національний аграрний
університет, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Склад, обсяг і терміни виконання змістових модулів	5
Рейтингова оцінка знань з дисципліни та схема поточного та підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти	6
Практичне завдання до теми 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів	7
Практичне завдання до теми 2. Генезис і еволюція фінансів..	9
Практичне завдання до теми 3. Фінансове право і фінансова політика.....	11
Практичне заняття до теми 4. Податки. Податкова система...	13
Практичне завдання до теми 5. Бюджет. Бюджетна система..	16
Практичне заняття до теми 6. Страхування. Страховий ринок.....	19
Практичне заняття до теми 7. Фінансовий ринок.....	21
Практичне заняття до теми 8. Фінанси суб'єктів господарювання.....	23
Практичне заняття до теми 9. Фінансовий менеджмент	26
Практичне заняття до теми 10. Міжнародні фінанси.....	28
Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних актів	31

ВСТУП

Фінанси відіграють важливу роль у суспільстві, адже формують його життєздатність та потенціал, забезпечуючи при цьому реалізацію поставлених завдань і цілей. Вони являють собою досить складне багатопланове суспільне явище, яке характеризується різними сутнісними ознаками та формами прояву та розглядаються на різних рівнях узагальнення і деталізації. Зміни в економічній системі України, зростання ролі і ускладнення функцій фінансів ставлять нові вимоги до підготовки високопрофесійних фахівців, які матимуть масштабний світогляд, здатність об'єктивно оцінювати економічні процеси, застосовувати творчий підхід до вирішення актуальних проблем розбудови фінансової системи, забезпечення фінансової стабільності держави.

Опанування вищезазначеного дозволяє сформувати визначену систему компетентностей та досягти очікуваних результатів навчання з дисципліни.

Метою дисципліни є здобуття фундаментальних знань з функціонування фінансів та їх впливу на соціально-економічний розвиток суспільства, розуміння ролі і місця кожної ланки фінансової системи країни та фінансової системи в цілому.

Завданнями фінансів є формування цілісної системи знань про сутність і форми прояву фінансів, оптимізацію фінансових відносин в суспільстві, механізм функціонування і впливу фінансів, склад і структура фінансової системи, сукупність фінансових органів та інститутів, засади формування і функціонування окремих сфер і ланок фінансової системи; правильне розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, господарства й населення; з'ясування ролі фінансів в економічній перебудові суспільства на шляху ринкових відносин; визначення сукупності заходів, що забезпечують використання фінансів, як одного з дійових важелів економічної політики держави.

Об'єктом дисципліни є процеси, що пов'язані з формуванням, розподілом і використанням матеріальних ресурсів.

Предметом дисципліни «Фінанси» є економічні відносини, що виникають у процесі руху фінансових ресурсів між державою, юридичними і фізичними особами та опосередковуються спеціалізованими фінансовими інститутами.

Склад та обсяг і терміни виконання змістових модулів

Модулі курсу			Найменування змістових модулів	Розподіл навчального часу			Термін виконання, термін контрольного заходу
Найменування	Обсяг, кредит	Сума балів		лекції	практичні	самостійна робота	
«Фінанси»	3,0	36–60	1. Предмет фінансової науки. Фінансові категорії	4	4	1	відповідно до семестрового навчального плану та графіку освітнього процесу
			2. Генезис і еволюція фінансів	4	4	1	
			3. Фінансове право і фінансова політика	4	4	1	
			4. Податки. Податкова система	4	4	1	
			5. Бюджет. Бюджетна система	4	4	2	
			6. Страхування. Страховий ринок	4	4	2	
			7. Фінансовий ринок	4	4	2	
			8. Фінанси суб'єктів господарювання	4	4	2	
			9. Фінансовий менеджмент	4	4	1	
			10. Міжнародні фінанси	2	2	1	
Всього	3	36-60		38	38	14	X

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ ТА СХЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Рейтингова оцінка відрізняється від традиційної більш широким інтервалом балів, які диференційовані відповідно до складності матеріалу, що контролюється його об'ємом, рівнем самостійності освоєння, тощо.

№ модулів	Форма контролю	Кількість заходів	Оцінка		Сума балів	
			min	max	min	max
I	Аудиторна робота:					
	– опитування на заняттях;	10	1	1,5	10	15
	– виконання практичних завдань;	10	0,5	1	5	10
	– тестування в Moodle;	10	1	2	10	20
	– контрольна робота;	2	2,5	3	5	6
	Самостійна робота:					
	– опрацювання окремих питань тем;	4	0,75	1	3	4
	– підготовка презентацій по запропонованих темах;	2	1,5	1,75	3	3,5
	– підготовка тез доповіді на конференцію, наукової статті	1	0	1,5	0	1,5
Разом за семестр					36	60
Екзамен					24	40
Всього					60	100

Практичне завдання до теми 1: Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

Мета: дослідити історичні передумови виникнення і розвитку фінансів, розглянути моделі фінансових відносин, визначити соціально-економічну сутність та функції фінансів.

Питання для опитування:

- 1.1 Предмет науки про фінанси.
- 1.2 Сутність фінансів як історичної та економічної категорії.
- 1.3 Суспільне призначення фінансів і їх об'єктивна необхідність в умовах товарного виробництва.
- 1.4 Специфічні ознаки фінансів і їх взаємозв'язок з іншими вартісними економічними категоріями.
- 1.5 Функції фінансів.
- 1.6 Вплив фінансів на суспільне виробництво та їх роль у ринковій економіці.

Ключові поняття: фінанси, фінансові відносини, фінансові ресурси, функції фінансів, фонди грошових коштів, об'єкти фінансових відносин, суб'єкти фінансових відносин, первинний розподіл, перерозподіл, вторинний розподіл, первинні доходи, вторинні доходи, централізовані фінансові ресурси, децентралізовані фінансові ресурси, ВВП, ВНП, НД, національне багатство.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначити в чому полягає відмінність між реальним та номінальним ВВП. Пояснити, яким чином і з якою метою розраховується реальний ВВП. Дати визначення, що таке дефлятор ВВП. Розрахунки занести в таблицю. Зробити висновки.

Роки	Номінальний ВВП, млрд грн	Дефлятор ВВП, %	Реальний ВВП, млрд грн
2010			
2011			
2012			
2013			
2014			
2015			
2016			
2017			
2018			
2019			
2020			
2021			
2022			
2023			
2024			

Висновки: _____

Завдання 2. Припустимо, що номінальний ВВП збільшився з 750,0 млрд грн до 850,0 млрд грн, а дефлятор ВВП – із 120% до 136%. Що станеться з реальним ВВП за таких умов?

Висновки: _____

Тестові завдання:

1. *Фінанси – це:*
 - а. усі види доходів держави і підприємств;
 - б. еквівалент коштів;
 - в. економічні відносини, що складаються при утворенні, розподілі та використанні грошових фондів;
 - г. всі відповіді вірні.

2. *Спочатку термін «finansia» означав:*
 - а. систему грошових відносин між державою і населенням;
 - б. грошовий платіж;
 - в. фонд коштів;
 - г. податкові надходження в бюджет.

3. *Посилення ролі фінансів у ринковій економіці виражається так:*
 - а. ускладнення взаємозв'язку між суб'єктами, що господарюють;
 - б. фінанси перестають бути самостійною сферою грошових відносин;
 - в. гроші виконуючи функцію обігу, стають капіталом;
 - г. зниження ролі фінансів на мікрорівні і збільшення їхнього значення на макрорівні.

4. *Функція фінансів «утворення доходів» має також іншу назву:*
 - а. здійснення витрат;
 - б. розподільча;
 - в. нагромадження капіталу;
 - г. системотворча.

5. *Виділити передумови виникнення фінансів:*

- а. глава держави (монарх) став одноосібно розпоряджатися загальнодержавним фондом коштів;
- б. відторгнення монарха від керування скарбницею внаслідок революційних перетворень;
- в. виникли системи державних доходів і витрат;
- г. збори в бюджет здійснювалися у вигляді натуральних податків.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 2: Генезис і еволюція фінансів

Мета: дослідити основні суспільно-економічні формації, розглянути еволюцію фінансів, визначити джерела доходів та напрями державних видатків у державах Стародавнього світу, Середньовічної Феодальної Європи.

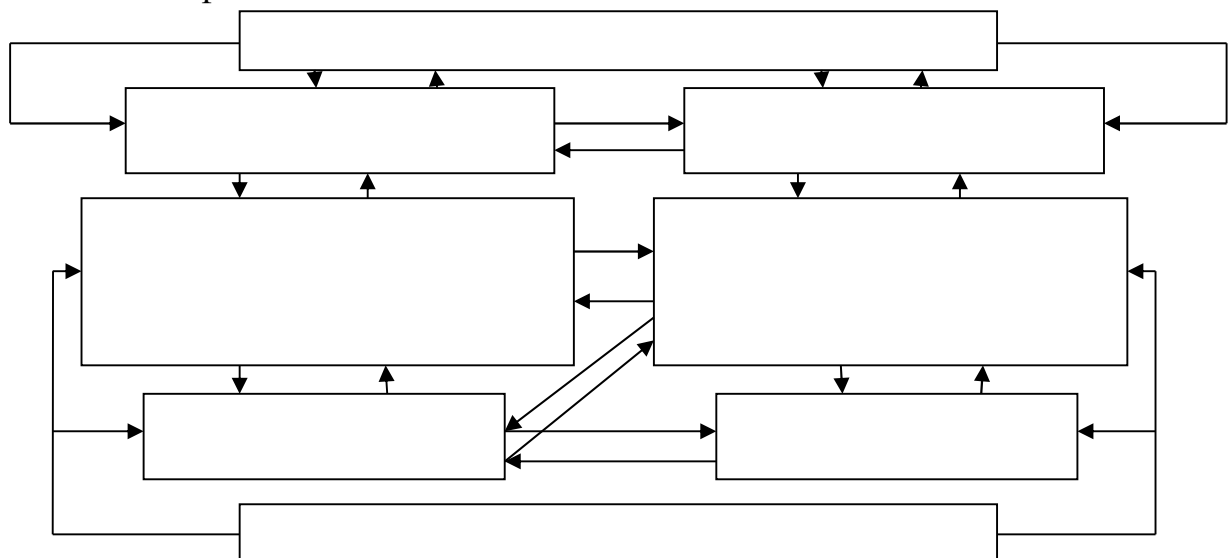
Питання для опитування:

- 2.1 Генезис і еволюція фінансів як історичної категорії.
- 2.2 Історичний характер фінансів.
- 2.3 Особливості державних фінансів у різних суспільно-економічних формаціях.
- 2.4 Розвиток сучасної теорії фінансів.

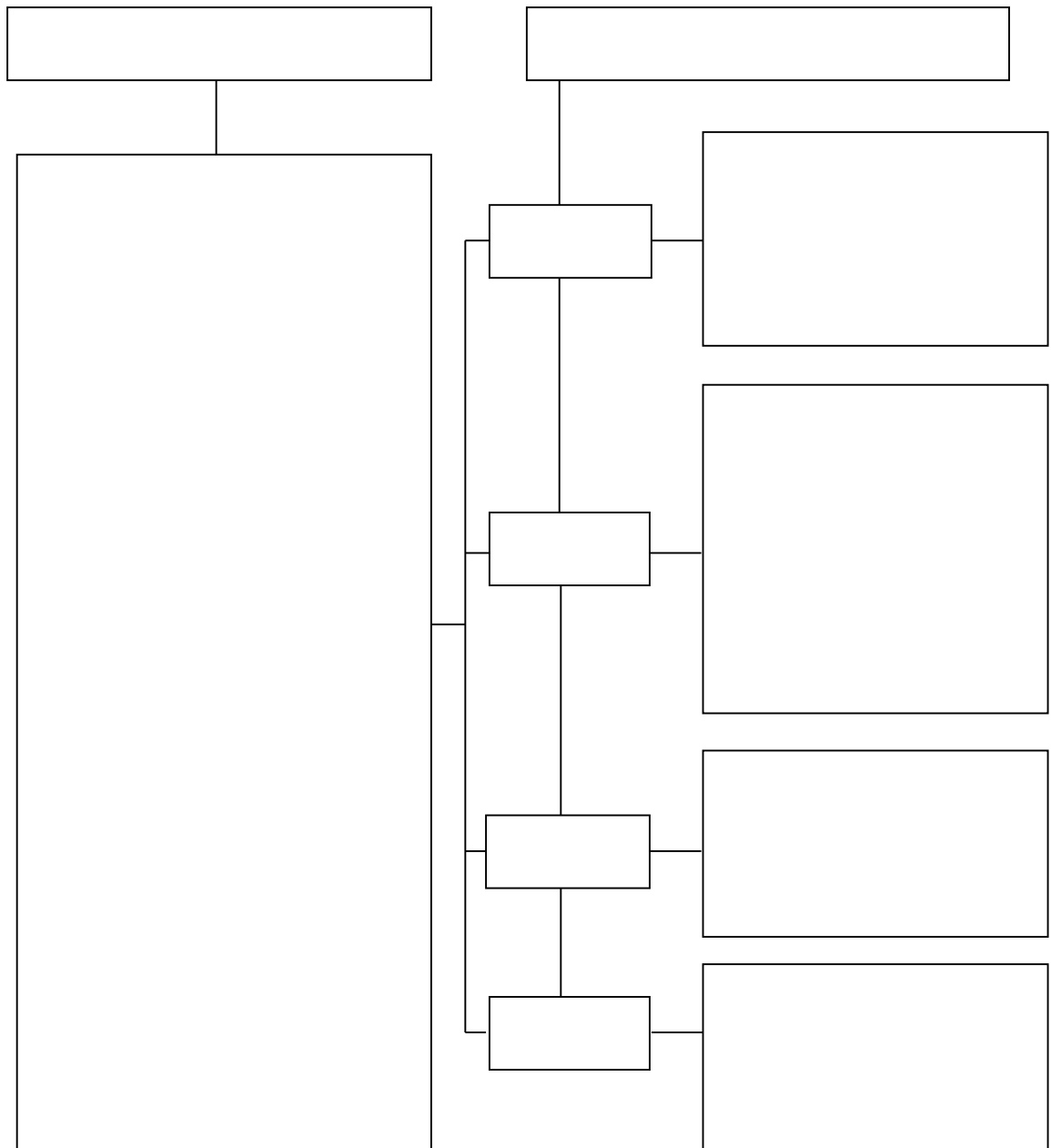
Дати визначення термінів: мілітаризація, контрибуція, державні доходи, державні видатки, бюджет, податки.

Практичні завдання

Завдання 1. Описати взаємозв'язок філософських категорій при дослідженні фінансів.

Завдання 2. Описати взаємозв'язок методологічних підходів в методів фінансових наукових дослідження.

Тестові завдання:

1. *Об'єктами фінансових відносин є:*
 - а. прибуток, податки, цінні папери;
 - б. валовий суспільний продукт і національний дохід;
 - в. грошові доходи;
 - г. держава, підприємства, громадяни.

2. *Суб'єктами фінансових відносин є:*
 - а. національний дохід і валовий суспільний продукт;
 - б. держава, підприємства, громадяни;
 - в. надходження від державних позик;
 - г. податки, цінні папери, валюта.

3. *Суспільне призначення фінансів:*

- а. формування і використання грошових фондів держави за допомогою особливих форм руху вартості;
- б. рух вартості без участі готівки перерахуванням коштів по рахунках кредитних установ;
- в. грошові відносини по мобілізації фінансових ресурсів і розпорядження держави;
- г. грошові відносини, пов'язані з використанням державних засобів на потреби держави.

4. *Термін «finansia» виник:*

- а. у 1 ст. до н.е. у Греції;
- б. у 9-11 ст. у Франції;
- в. у 13-15 ст. в Італії;
- г. у 5-4 ст. до н.е. у Китаї.

5. *Фінансові ресурси є об'єктом:*

- а. аналізу;
- б. прогнозування;
- в. планування;
- г. абстрагування.

Відповіді:

1	2	3	4	5

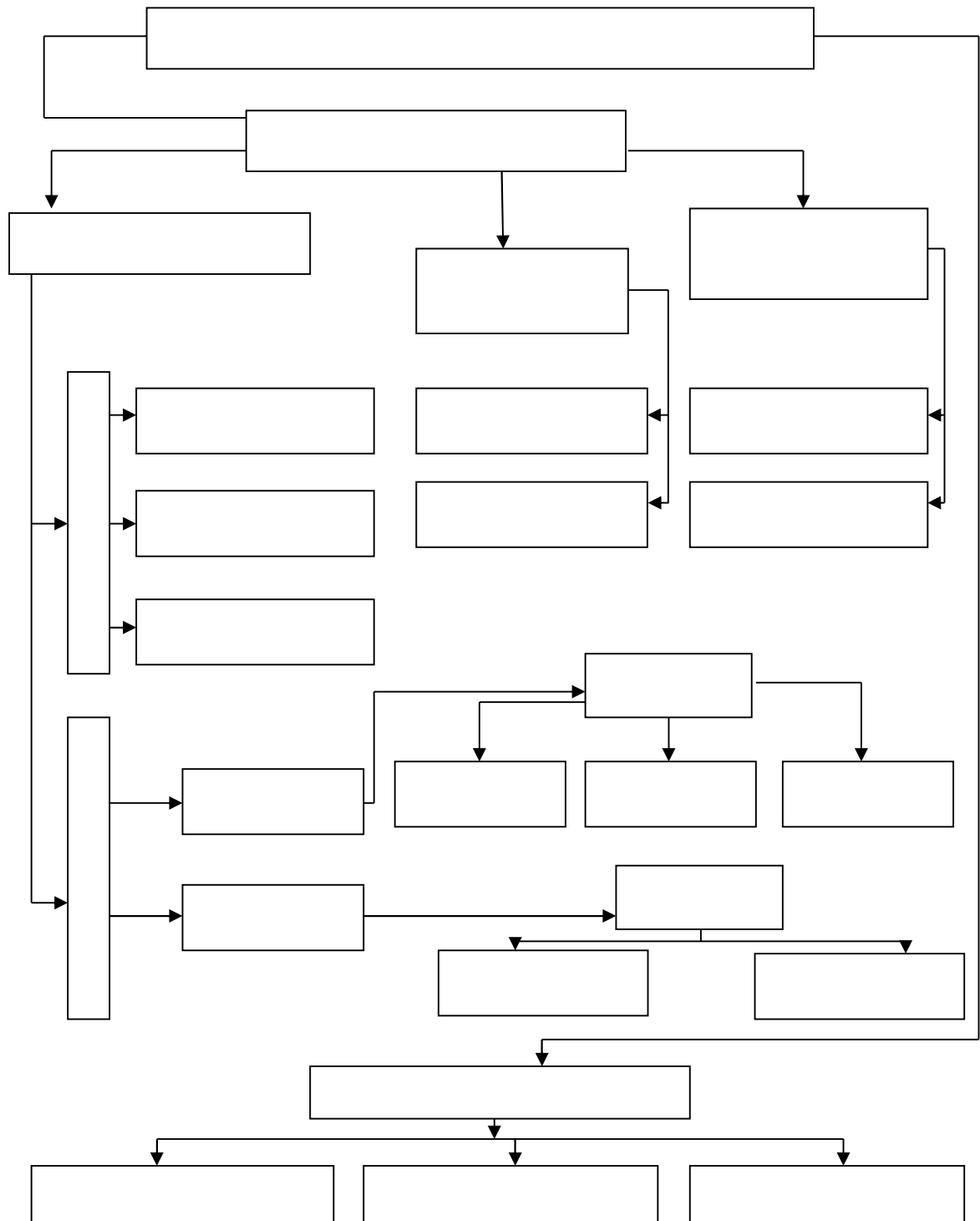
Практичне завдання до теми 3: Фінансове право і фінансова політика

Мета: дослідити фінансову систему, надати характеристику сфер і ланок фінансової системи, розглянути фінансову політику, її зміст і завдання, дослідити фінансовий механізм і його складові елементи.

Питання для опитування:

- 4.1 Фінансове право, особливості.
- 4.2 Сутність фінансової системи та її внутрішня структура.
- 4.3 Правове регулювання фінансових відносин.
- 4.4 Роль фінансової системи у забезпеченні умов економічного зростання держави.
- 4.5 Фінансова політика як важлива складова економічної і соціальної політики держави.
- 4.6 Завдання і принципи фінансової політики.
- 4.7 Типи фінансової політики, їх характеристика.
- 4.8 Сутність і роль фінансового механізму.
- 4.9 Структура фінансового механізму.

Завдання 1. Відобразити структуру фінансового механізму.

Тестові завдання:

1. *Фінансовий контроль – це:*
 - а. формування цільових грошових коштів у достатньому розмірі та їх цільове використання;
 - б. процес одержання фінансових ресурсів, пов'язаний із виробництвом, розподілом і використанням фінансових ресурсів;
 - в. контроль законодавчих і виконавчих органів влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ за фінансовою діяльністю всіх економічних суб'єктів із застосуванням певних методів і прийомів;
 - г. всі відповіді вірні.

2. *До форм фінансового забезпечення належать:*
 - а. самофінансування;
 - б. зовнішнє фінансування;
 - в. змішане фінансування;
 - г. всі відповіді правильні.

3. *До принципів організації фінансового контролю належать:*
 - а. гласність;
 - б. превентивність;
 - в. об'єктивність;
 - г. незалежність.

4. *Комплекс об'єднаних у функціональну та інституційну підсистеми фінансових методів, форм, важелів, інструментів і систем забезпечення, через які відбувається вплив фінансів на соціально-економічний розвиток суспільства – це:*
 - а. фінансовий механізм;
 - б. фінансова політика;
 - в. податкова політика;
 - г. бюджетна політика.

5. *Безпосереднім об'єктом фінансової політики держави є:*
 - а. фінансові послуги;
 - б. фінансові ресурси;
 - в. органи державної влади;
 - г. бюджетна політика.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне заняття до теми 4: Податки. Податкова система

Мета: дослідити поняття податку, збору та податкової системи, загальні засади встановлення податків і зборів, надати характеристику видам податків та зборів, з'ясувати особливості загальнодержавних і місцевих податків та зборів, розглянути платників податків, їх права та обов'язки.

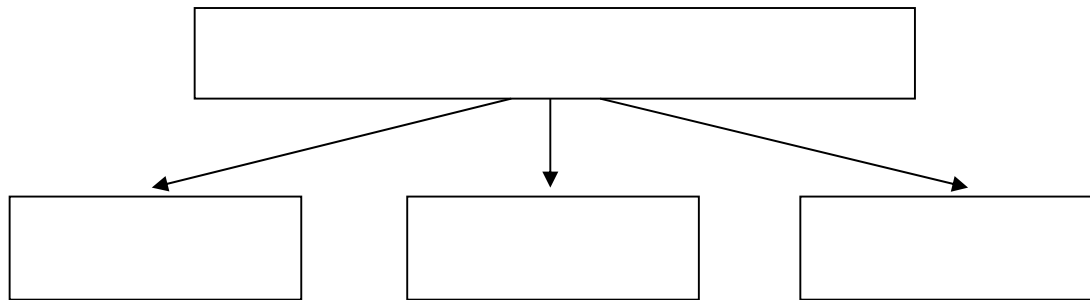
Питання для опитування:

- 5.1 Економічний зміст податків, їх призначення.
- 5.2 Розвиток податкових теорій у фінансовій науці.
- 5.3 Функції податків.
- 5.4 Класифікація податків, їх ознаки.
- 5.5 Елементи системи оподаткування.
- 5.6 Порівняльний аналіз податкової системи України та зарубіжних країн
- 5.7 Податкова політика.

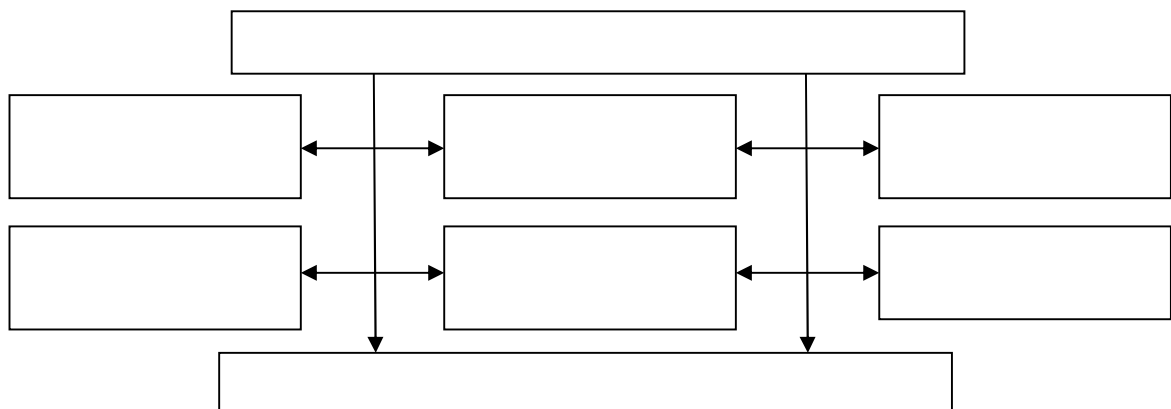
Дати визначення термінів: податки, функції податків, елементи податку, об'єкт оподаткування, платники податків, джерела сплати податків, одиниця оподаткування, податкові ставки, податкові пільги, податкова система, податкова політика, непрямі податки, прямі податки, майнові та ресурсні платежі.

Практичні завдання

Завдання 1. Навести форми податкової політики.

Завдання 2. Описати основні принципи побудови податкової системи.

Завдання 3. Необхідно до кожної категорії, відзначеної цифрами та переліченої у першій графі таблиці, знайти відповідне трактування, представлене у другій графі таблиці та відзначене буквою.

Назва категорії	Трактування категорії
1. Суб'єкт оподатковування	А – Зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки
2. Непрямий податок	Б – Платіж, який направляється державним цільовим фондам і місцевим бюджетам
3. Ставка податку	В – Надбавка до ціни товару (робіт, послуг)
4. Збір	Г – Зменшення податкових зобов'язань перед державою, з використання законних форм
5. Податкові пільги	Д – Сума коштів, яка вертається державі за тимчасове або постійне користування ресурсами
6. Плата	Е – Особа, на яку покладений обов'язок сплати податку
7. Принцип стабільності	И – Офіційно встановлений розмір податку, який забезпечує обчислення суми податку.
8. Податки	К – Платежі, які в обов'язковому порядку сплачують у дохід держави юридичні й фізичні особи.

Відповідь:

Тестові завдання:

1. До загальнодержавних податків та інших обов'язкових платежів відносять:
 - а. податок на прибуток підприємств;
 - б. податок на додану вартість;
 - в. акцизний податок;
 - г. збір за першу реєстрацію транспортного засобу.
2. До податків, які стягують з юридичних осіб, відносять:
 - а. податок на прибуток;
 - б. податок на додану вартість;
 - в. акцизний податок;
 - г. екологічний податок.

3. До місцевих податків та інших обов'язкових платежів відносять:
- єдиний податок;
 - збір за місця для паркування транспортних засобів;
 - туристичний збір;
 - всі відповіді вірні.
4. До структури податкової системи України належать:
- система оподаткування;
 - платники податків;
 - контролюючі органи;
 - всі відповіді правильні.
5. Хто є суб'єктами податкової роботи в Україні?
- Верховна Рада України;
 - органи виконавчої влади;
 - органи податкової служби;
 - платники податків;
 - всі відповіді правильні.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне завдання до теми 5: Бюджет. Бюджетна система

Мета: дослідити сутність, значення та функції державного бюджету, розглянути бюджетний устрій та бюджетну систему України, набуті теоретичних знань щодо бюджетного процесу в Україні, розглянути перспективні напрями реалізації бюджетної політики України.

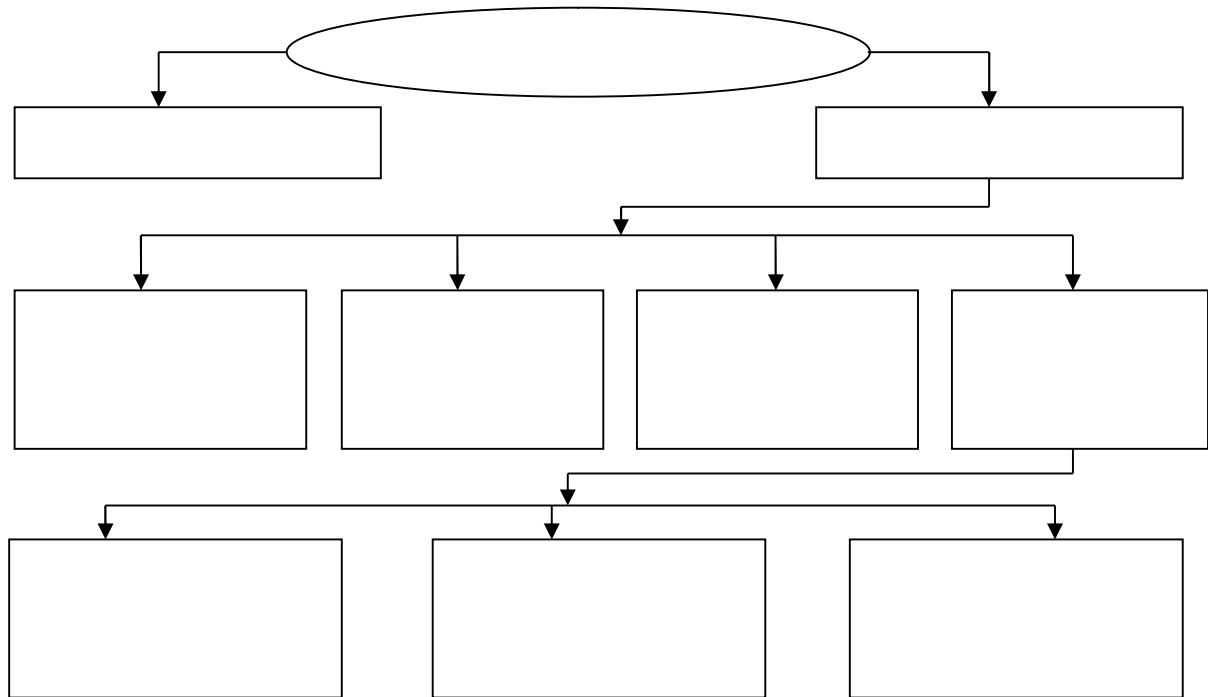
Питання для опитування:

- 6.1 Бюджет як економічна і правова категорія, його функції і призначення.
- 6.2 Бюджетний механізм регулювання економічних і соціальних процесів у державі.
- 6.3 Бюджетна система: поняття і принципи побудови.
- 6.4 Критерії розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи.

Дати визначення термінів: бюджетна система, бюджетний устрій, закріплені доходи, регульовані доходи, бюджетні резерви, дотації, субсидії, субвенції, бюджетна класифікація, бюджетне планування, бюджетне прогнозування, виконання бюджету.

Практичні завдання

Завдання 1. Описати структуру бюджетної системи України.

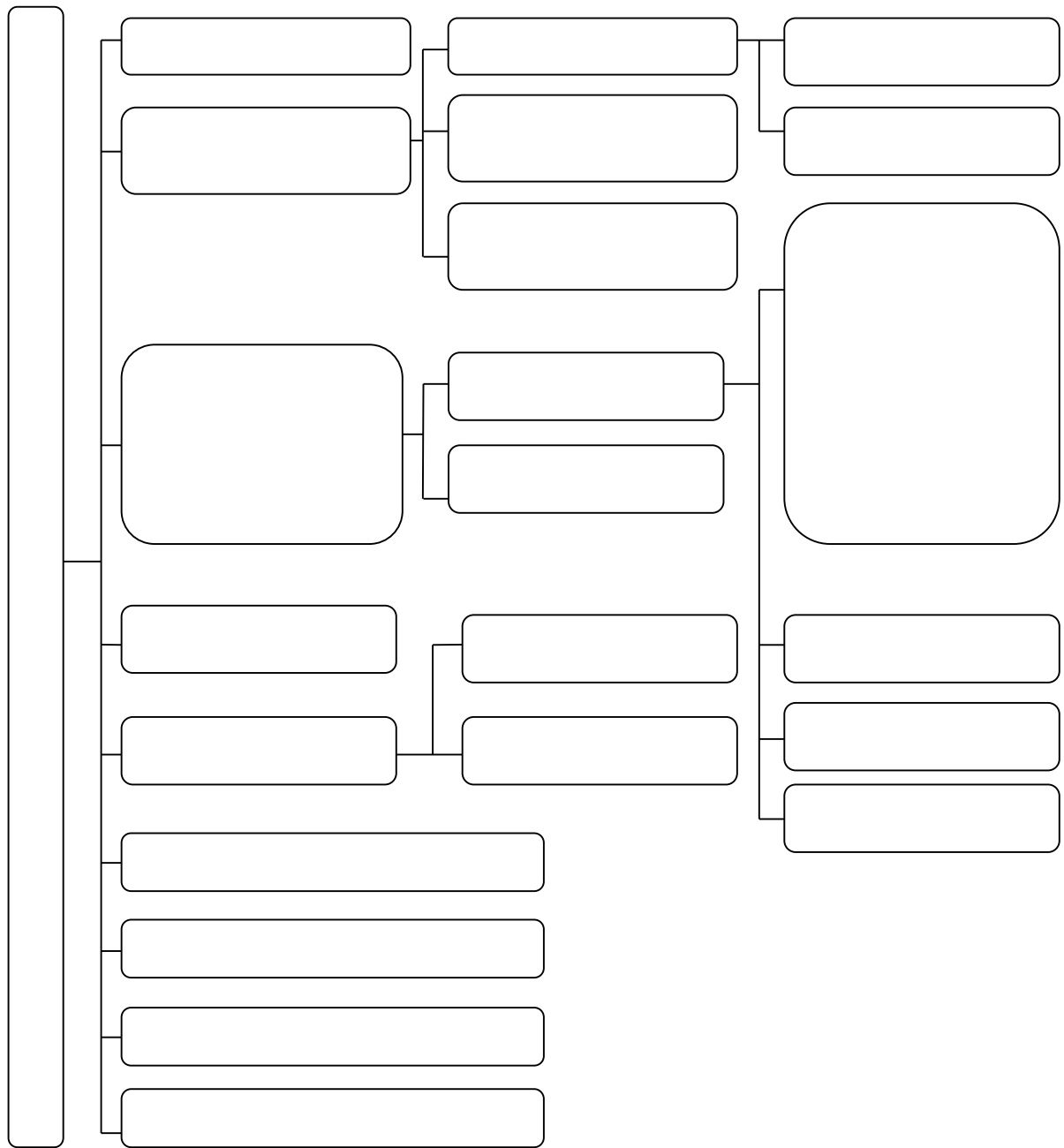

Завдання 2. Проаналізувати склад і структуру доходів державного бюджету за останні 5 років, виявити та оцінити існуючі зміни. Побудувати діаграму співвідношення податкових та неподаткових надходжень державного бюджету за аналогічний період.

Структура доходів Державного бюджету України

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Податкові надходження, в т. ч.					
податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості					
податок та збір на доходи фізичних осіб					
податок на прибуток підприємств					
рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів					
внутрішні податки на товари та послуги					
податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції					
інші податки та збори					
Неподаткові надходження					
Доходи від операцій з капіталом					
Від органів державного управління					
Від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ					
Цільові фонди					

Завдання 3. Описати склад учасників бюджетного процесу в Україні.

Завдання 4. Здійснити аналіз структури видатків (функціональна класифікація) державного бюджету за останні 5 років, результати якого відобразити в табл. 2. Виявити основні тенденції зміни видаткової частини бюджету.

Структура видатків Державного бюджету України

Напрямки видатків	2020	2021	2022	2023	2024
1. Загальнодержавні функції					
2. Оборона					
3. Громадський порядок, безпека та судова влада					
4. Економічна діяльність					
5. Охорона навколишнього природного середовища					
6. Житлово-комунальне господарство					

7. Охорона здоров'я					
8. Духовний та фізичний розвиток					
9. Освіта					
10. Соціальний захист та соціальне забезпечення					
11. Міжбюджетні трансферти					

Тестові завдання:

1. Основними функціями бюджету є:
 - а. перерозподіл національного доходу і валового внутрішнього продукту;
 - б. фінансове забезпечення соціальної політики;
 - в. удосконалювання оподатковування;
 - г. скорочення державних дотацій.

2. Бюджетний процес охоплює такі стадії бюджетної діяльності:
 - а. виявлення резервів, розгляд і затвердження бюджету, виконання бюджету, складання звіту про виконання бюджету;
 - б. бюджетне планування, узгодження бюджету із загальною програмою фінансової стабілізації, виконання бюджету;
 - в. складання проекту бюджету, розгляд і затвердження бюджету, виконання бюджету, складання звіту про виконання бюджету і його затвердження;
 - г. складання проекту бюджету, виконання бюджету.

3. Головним методом перерозподілу національного доходу є:
 - а. фінанси;
 - б. позики;
 - в. витрати держави;
 - г. податки.

4. Методи мобілізації бюджетних доходів:
 - а. податки;
 - б. капітальні інвестиції;
 - в. субсидії;
 - г. емісія.

5. Бюджетний період в Україні триває:
 - а. 2 роки;
 - б. 1 рік;
 - в. 3 роки;
 - г. півроку.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне заняття до теми 6: Страхування. Страховий ринок

Мета: дослідити сутність та значення страхування, розглянути функції страхування, набуті теоретичних знань щодо принципів страхування, розглянути посередників страхового ринку.

Питання для опитування:

- 13.1 Економічна природа і сутність страхування.
- 13.2 Особливості фінансових відносин у сфері страхування.
- 13.3 Функції страхування.
- 13.4 Класифікація страхування.
- 13.5 Форми організації страхового фонду.
- 13.6 Поняття і організація страхового ринку.

Дати визначення термінів: страховик, страхувальник, франшиза, суброгація, контрибуція, сюрвейєр, андеррайтер, агент, дилер, брокер.

Практичні завдання

Завдання 1. Майновий об'єкт вартістю 500,0 тис. грн застраховано за системою пропорційної відповідальності на суму 300,0 тис. грн. Визначте розмір відшкодування, якщо внаслідок бурі об'єкт було частково пошкоджено, а сума збитків становила 100,0 тис. грн.

Відповідь: _____

Завдання 2. Автомобіль застраховано за системою першого ризику на суму 15,5 тис. грн при страховій оцінці 25,5 тис. грн. Збиток страхувальника через пошкодження автомобіля склав 18,5 тис. грн. Визначте розмір страхового відшкодування. Додатково розрахуйте суму відшкодування у випадку страхування автомобіля за системою пропорційної відповідальності та на основі дійсної вартості.

Відповідь: _____

Тестові завдання:

1. *Які причини виникнення та існування страхування:*
 - а. захист майнових інтересів суб'єктів виробничих відносин і людського суспільства від несприятливих подій (ризиків);
 - б. створення сезонних запасів у харчовій промисловості;
 - в. збільшення обсягів виробництва;
 - г. здійснення запобіжних заходів, спрямованих на зменшення страхового ризику.

2. *Які функції виконує страхування?*
 - а. формування і використання фінансових ресурсів;
 - б. відтворювальну і стимулюючу;
 - в. ризикову, превентивну, заощадження коштів і контрольну;
 - г. фіскальну і економічну.

3. *Що з наведеного далі розкриває суть ризикової функції страхування?*
 - а. створення системи страхових резервів;
 - б. передача за певну плату страховикові матеріальної відповідальності за наслідки ризику, зумовленого подіями, перелік яких передбачено договором страхування або чинним законодавством;
 - в. зменшення наслідків страхових подій;
 - г. перерозподіл коштів між страхувальниками.

4. *У яких формах виникли перші страхові організації?*
 - а. товариства взаємного страхування;
 - б. приватні товариства;
 - в. акціонерні страхові товариства;
 - г. державні страхові організації.

5. *Яка структура страхового ринку за територіальною ознакою?*
 - а. внутрішній, регіональний і міжнародний ринки;
 - б. майнового, особистого страхування і страхування відповідальності;
 - в. юридичних і фізичних осіб;
 - г. державного і комерційного страхування.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне заняття до теми 7: Фінансовий ринок

Мета: дослідити призначення і структуру фінансового ринку, розглянути ринок грошей та кредитних ресурсів, набути теоретичних знань щодо ринку цінних паперів, фінансових послуг та лібералізації ринку фінансових послуг в Україні.

Питання для опитування:

14.1 Призначення фінансового ринку й економічні передумови його функціонування.

14.2 Суб'єкти фінансового ринку.

14.3 Структура фінансового ринку:

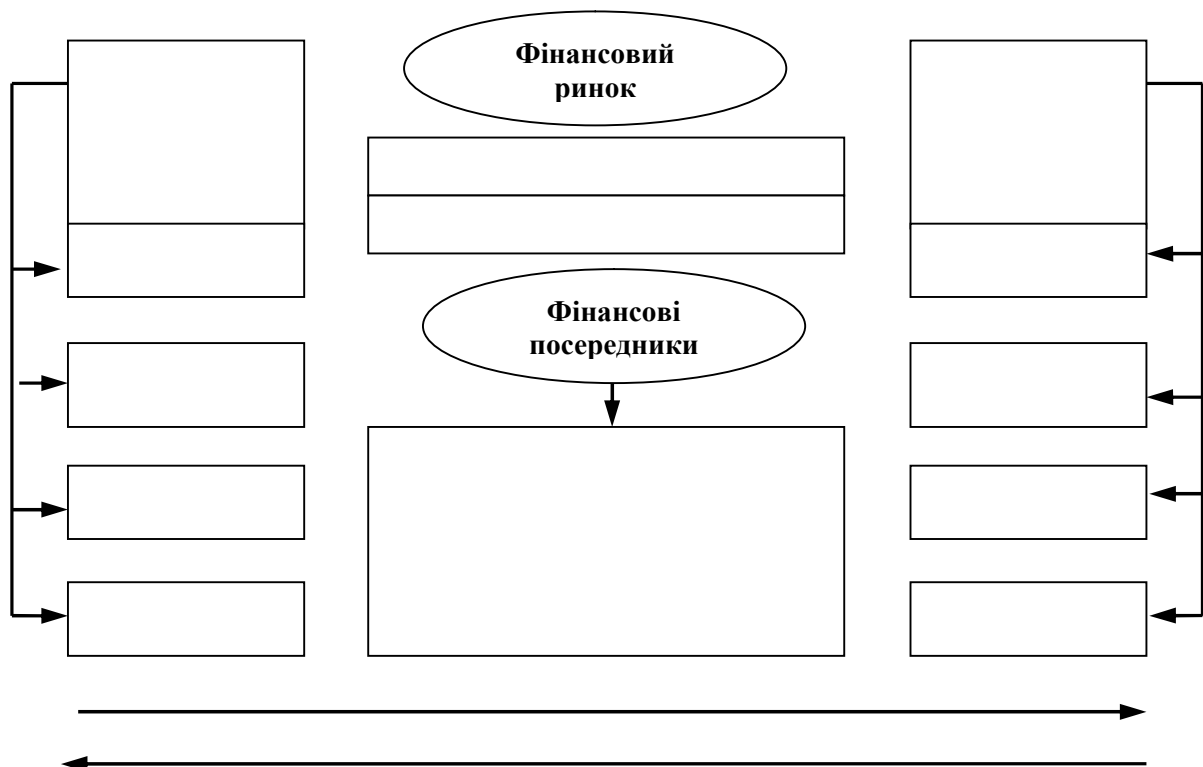
- а) ринок грошей;
- б) ринок кредитних ресурсів;
- в) ринок цінних паперів;
- г) ринок фінансових послуг.

14.4 Формування і розвиток фінансового ринку в Україні.

Дати визначення термінів: фінансовий ринок, ринок цінних паперів, ринок позикових капіталів, фінансові посередники, цінні папери, фондова біржа, ринок грошей, ринок фінансових ресурсів.

Практичні завдання

Завдання 1. Описати механізм функціонування фінансового ринку.

Завдання 2. Кредит на суму 25,0 тис. грн надано на 7 місяців під ставку 1,7% за місяць. Знайти прості проценти, нараховані на задану суму наприкінці терміну та суму, яку боржник поверне наприкінці терміну (нарощену суму простих процентів).

Відповідь: _____

Завдання 3. Проценти за кредит на суму 1200 грн на шість місяців становлять 90 грн. Знайти річну проценту ставку (прості відсотки).

Відповідь: _____

Завдання 4. Підприємство звернулось в комерційний банк з проханням викупити рахунки-фактури (дебіторську заборгованість) на суму 16,0 тис. грн. Плата за кредит – 22% річних. Середній термін обертання коштів у розрахунках з покупцем – 15 днів. Комісійна винагорода за факторингове обслуговування 3%. Розрахувати плату за факторинг.

Відповідь: _____

Тестові завдання:

1. *Фінансовий ринок – це:*
 - а. купівля-продаж основних фондів на товарних біржах;
 - б. система кругообігу і перерозподілу фінансових активів між постачальниками та споживачами капіталу;
 - в. механізм страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб;
 - г. особлива форма організації руху грошових коштів в економіці.
2. *Фінансові ринки виконують такі функції:*
 - а. трансформація вільних накопичених коштів у позиковий капітал;
 - б. об'єднання (консолідація) дрібних розрізнених грошових заощаджень;
 - в. фінансування держави, населення та інших суб'єктів економіки;

- г. правильні відповіді а, б, в.
3. Виділяють такі інструменти фінансових ринків:
- а. цінні папери, боргові зобов'язання, папери міжбанківського ринку;
 - б. векселі і похідні цінні папери;
 - в. ф'ючерси і варанти;
 - г. заставні свідоцтва.
4. За роллю на фінансових ринках цінні папери поділяють на:
- а. короткострокові і довгострокові;
 - б. інвестиційні і ринкові;
 - в. основні, допоміжні, похідні;
 - г. строкові і безстрокові.
5. Який із перерахованих суб'єктів вважають депозитарієм?
- а. суб'єкт підприємницької діяльності, який веде для зберігачів та емітентів рахунки цінних паперів;
 - б. суб'єкт підприємницької діяльності, який випускає цінні папери;
 - в. суб'єкти, які вкладають кошти в цінні папери;
 - г. суб'єкти, які займаються розміщенням цінних паперів.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне заняття до теми 8: Фінанси суб'єктів господарювання

Мета: розглянути поняття фінансів підприємств та організацію фінансових відносин на підприємстві, дослідити методи організації фінансової діяльності підприємств та сутність дефініції «неприбуткова діяльність», охарактеризувати фінансові ресурси підприємств та фінанси неприбуткових організацій.

Питання для опитування:

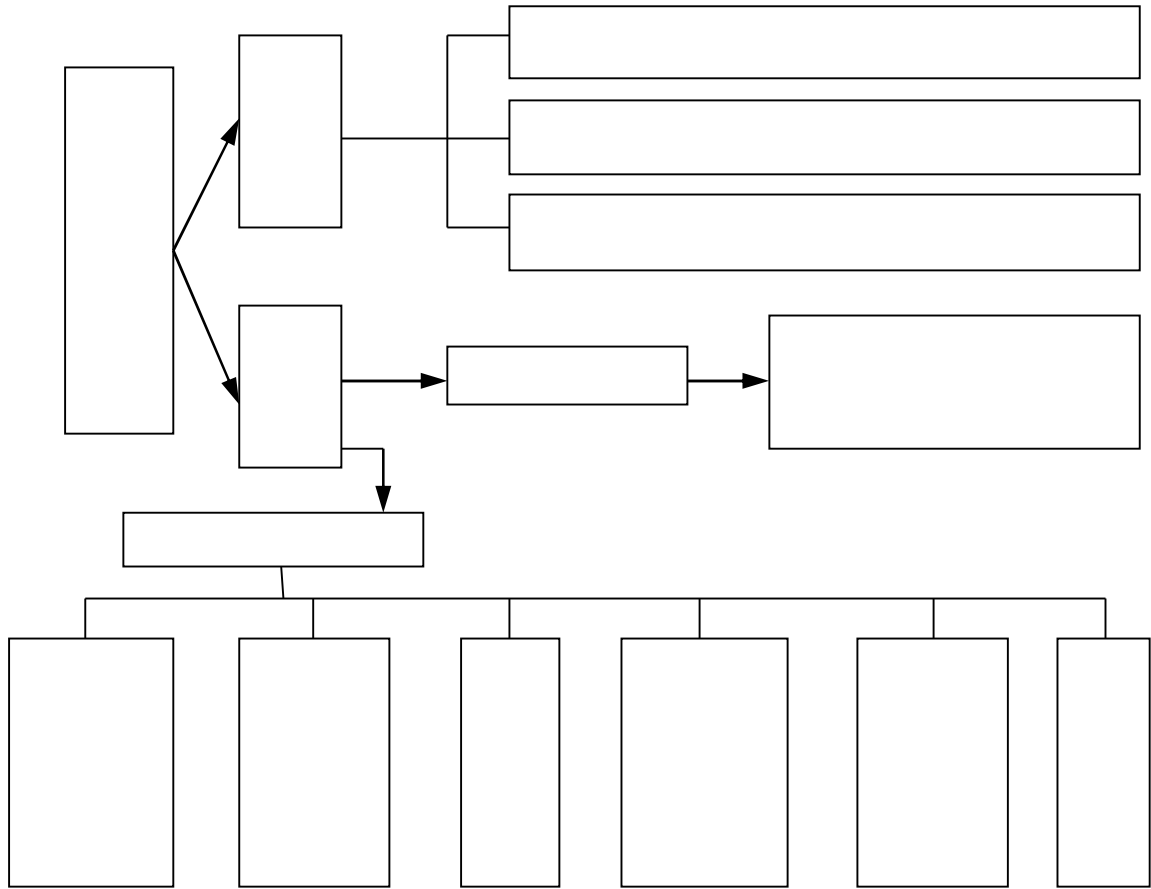
- 11.1 Сутність фінансів суб'єктів господарювання і характеристика грошових потоків, що визначають їх зміст.
- 11.2 Принципи організації фінансової діяльності підприємств:
 - а) комерційний розрахунок;
 - б) неприбуткова діяльність;
 - в) кошторисне фінансування.
- 11.3 Фінансові ресурси підприємств.
- 11.4 Особливості організації і функціонування підприємств суб'єктів господарювання різних форм власності та видів діяльності

11.5 Управління процесами формування і використання фінансових ресурсів господарських суб'єктів.

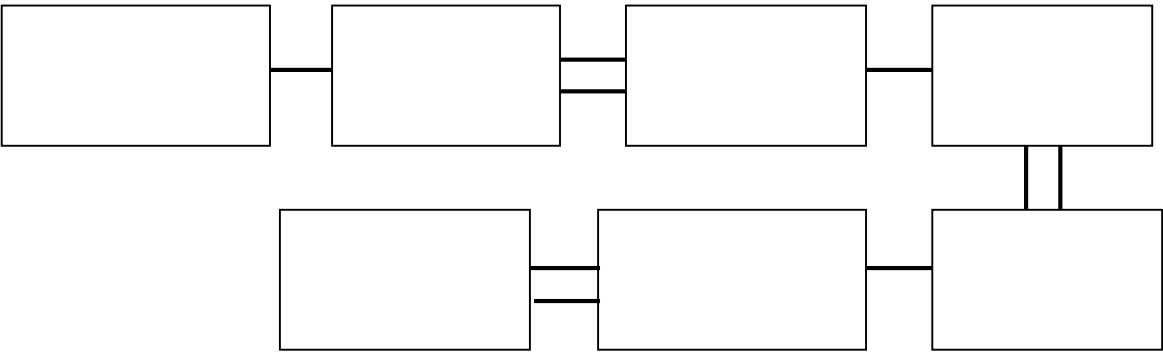
Дати визначення термінів: фінанси підприємницьких структур, фінансові ресурси підприємств, фінансові відносини підприємств, комерційний розрахунок, неприбуткова діяльність, кошторисне фінансування, доходи підприємства, витрати підприємства, прибуток, збиток.

Практичні завдання

Завдання 1. Охарактеризувати фінансові відносини підприємств.

Завдання 2. Відобразити механізм формування чистого прибутку.

Тестові завдання:

1. *Фінансові ресурси є об'єктом:*
 - а. аналізу;
 - б. прогнозування;
 - в. планування;
 - г. абстрагування.

2. *Принципи організації фінансів підприємств:*
 - а. самофінансування;
 - б. виплата дивідендів;
 - в. цільове фінансування;
 - г. екаунтинг.

3. *Реалізація принципу матеріальної зацікавленості може бути забезпечена?*
 - а. гідною оплатою праці;
 - б. формуванням фінансових резервів;
 - в. оптимальною податковою політикою держави;
 - г. дотриманням економічно обґрунтованих пропорції у розподілі чистого прибутку на споживання і нагромадження.

4. *Пені, штрафи, неустойки стягуються:*
 - а. при порушенні договірних зобов'язань;
 - б. при недотриманні економічно обґрунтованих пропорцій у розподілі чистого прибутку;
 - в. при несвоєчасному поверненні позичок;
 - г. при порушенні принципу самофінансування.

5. *Капітал, який надається організації (підприємству) в тимчасове користування на умовах платності й зворотності:*
 - а. акціонерний капітал;
 - б. резервний капітал;
 - в. позиковий капітал;
 - г. власний капітал.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне заняття до теми 9: Фінансовий менеджмент

Мета: дослідити предмет і об'єкт фінансового менеджменту, розглянути суб'єктів фінансового менеджменту, набути теоретичних знань щодо принципів фінансового менеджменту, розглянути мету, завдання, функції фінансового менеджменту.

Питання для опитування:

15.1. Фінансовий менеджмент, його необхідність і значення в діяльності суб'єктів господарювання.

15.2. Особливості становлення та розвитку фінансового менеджменту як науки.

15.3. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.

15.4. Особливості організації фінансового менеджменту на підприємстві.

15.5 Інформаційне забезпечення системи управління фінансами.

Дати визначення термінів: фінансовий менеджмент, об'єкт, суб'єкт фінансового менеджменту, тактика та стратегія фінансового менеджменту, теорії фінансового менеджменту.

Практичні завдання

Завдання 1. Визначити майбутню вартість капіталу компанії, якщо її початковий капітал 256,0 тис. грн вкладений на 2 роки і процентна ставка ставка банківської установи складає 18%.

Відповідь: _____

Завдання 2. Внаслідок негоди склад підприємства було затоплено. Товар на суму 100,0 тис. грн, що став некондиційним, може бути продано як лише з великою знижкою максимум за 50,0 тис. грн. Чи призвела ця подія до збитків підприємства?

Відповідь: _____

Завдання 3. Знайти суму початкового вкладу капіталу компанії, необхідного для отримання через 8 років у розмірі 390,0 тис. грн при ставці банківської установи 20% річних.

Відповідь: _____

Тестові завдання:

1. *Теорія портфеля (за Г. Марковіцем) передбачає:*
 - а. вкладення заданого обсягу інвестиційного капіталу в один об'єкт інвестицій є більш ризиковим, ніж інвестування цієї ж суми в різні об'єкти;
 - б. рішення щодо фінансування та інвестування повинні прийматися узгоджено;
 - в. рівень заборгованості підприємства впливає на ціну залучення фінансових ресурсів;
 - г. інвестиційний портфель потрібно формувати за рахунок активів з мінімальним рівнем ризику.

2. *Що із переліченого є принципом фінансового менеджменту?*
 - а. висока фінансова стійкість підприємства;
 - б. плановість і системність у розробленні управлінських рішень;
 - в. формування активів;
 - г. управління фінансовими ризиками.

3. *Об'єктом управління у фінансовому менеджменті є:*
 - а. персонал;
 - б. фінансові ресурси;
 - в. організація фінансової роботи;
 - г. організація збуту продукції.

4. *Хто є представником теорії структури капіталу?*
 - а. Міллер та Модільяні;
 - б. Г. Марковіц;
 - в. Дж. Кейнс;
 - г. Д. Робертсон.

5. *Завданнями фінансової стратегії є:*
 - а. розроблення та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості;
 - б. формування активів;

- в. формування балансу;
- г. аналіз і планування фінансової діяльності.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Практичне заняття до теми 10: Міжнародні фінанси

Мета: дослідити суть і характерні ознаки валюти, визначити дефініцію «валютний курс», охарактеризувати валютний ринок та з'ясувати особливості здійснення валютних операцій.

Питання для опитування:

- 16.1 Сутність і призначення міжнародних фінансів.
- 16.2 Фінансова діяльність міжнародних організацій (ООН та ЄС).
- 16.3 Міжнародні фінансові інститути, їх завдання і сфери діяльності:
 - а) Міжнародний валютний фонд (МВФ);
 - б) Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР);
 - в) Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР);
 - г) Інші міжнародні фінансові інститути.
- 16.4 Міжнародний фінансовий ринок:
 - а) валютний ринок;
 - б) міжнародний ринок кредитних ресурсів;
 - в) міжнародний ринок цінних паперів.
- 16.5 Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями і міжнародними фінансовими інститутами.

Дати визначення термінів: валюта, валютна система, валютний паритет, валютний курс, валютний ринок, касові валютні операції, строкові валютні операції, пряме та непряме котирування, валютна інтервенція.

Практичні завдання

Завдання 1. Описати форми та види валютних курсів.

Завдання 2. Необхідно розподілити наведені валютні котирування на прямі та непрямі. Вказати, яка валюта є базовою та валютою котирування. USD/UAH; USD/CHF; GBP/ USD; EUR/ USD; USD/RUR; USD/JPY; USD/AUD; USD/ NZD.

Відповідь: _____

Завдання 3. Подається список зовнішньоекономічних операцій між країною А та іншими країнами:

- купівля резидентами країни А цінних паперів іноземних фірм – 50 млн дол. США;
- імпорт товарів та послуг в країну А – 100 млн дол. США;
- експорт товарів та послуг з країни А – 120 млн дол. США;
- грошові перекази з інших країн в країну А – 30 млн дол. США;
- продаж цінних паперів фірм країни А іноземцям – 60 млн дол. США;
- імпорт золота в країну А – 60 млн дол. США.

Скласти платіжний баланс країни А.

Відповідь: _____

Тестові завдання:

6. *Хто з членів біржі не має права торгувати від свого імені і за свій рахунок?*
 - а. дилери;
 - б. маклери;
 - в. брокери;
 - г. разові відвідувачі.
7. *При біржовому хеджуванні використовується поняття «базис». Що це означає?*
 - а. найменшу ціну;
 - б. різницю між найбільшою і найменшою цінами;
 - в. різницю між ринковою та біржовою ціною;
 - г. постійну ціну.

8. Яку кількість своїх акцій у розвинutih країнах повинна продавати компанія через фондову біржу, щоб її включили в повні списки фондової біржі?
- а. не менше 50%;
 - б. не менше 25%;
 - в. не менше 10%;
 - г. не менше 2/3 загальної кількості.
9. Валюта може бути:
- а. вільно конвертованою;
 - б. частково конвертованою;
 - в. неконвертованою;
 - г. кредитною.
10. Міжнародна валютно-кредитна установа, що має статус спеціалізованого відділення ООН і створена на міжнародній валютно-фінансовій конференції в Бреттон-Вудсі в 1944 р., називається:
- а. Світовим банком;
 - б. Європейським банком реконструкції і розвитку;
 - в. Міжнародним валютним фондом;
 - г. Банком міжнародних розрахунків.

Відповіді:

1	2	3	4	5

Перелік рекомендованих літературних джерел та законодавчо-нормативних актів

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI ; станом на 19 листопада 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#doc_info.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР ; станом на 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI ; станом на 23 листопада 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#doc_info.
5. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 №2473-VII ; станом на 01.04.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#doc_info.
6. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. №1576-XII ; станом на 31.03.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#doc_info.
7. Про Державний бюджет України на 2025 рік : Закон України від 19.11.2024 р. №4059-IX ; станом на 31.07.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>.
8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23.09.1999 р. №1105-XIV ; станом на 01.10.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#doc_info.
9. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР ; станом на 03.08.2023 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z970280>.
10. Про обіг векселів в Україні : Закон України від 05.04.2001 №2374-III ; станом на 01.07.2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14#doc_info.
11. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. №2939-XII ; станом на 29.07.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T293900?an=1>.
12. Про Рахункову палату України : Закон України від 02.07.2015 р. №576-VIII ; станом на 13.12.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t150576>.
13. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 р. №93/96-ВР ; станом на 17.08.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#doc_info.
14. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 №3480-IV ; станом на 29.07.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/print1491296480899025#doc_info.

15. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
16. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 р. №2275-VIII ; станом на 01.01.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#doc_info.
17. Про фінансовий лізинг : Закон України від 04.02.2021 р. №1201-IX ; станом на 11.02.2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#doc_info.
18. Про фінансові послуги та фінансові компанії : Закон України від 14.12.2021 р. №1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>.

Базова та додаткова література:

1. Братюк В. П. Фінанси: методичні матеріали для забезпечення практичних занять з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 051 «Економіка». Мукачево: МДУ, 2022. 37 с.
2. Фінанси : навчальний посібник / С. П. Стеценко та ін. Київ : КНУБА, 2024. 192 с.
3. Сіренко Н. М., Рибачук В. П., Мікуляк К. А. Роль малого бізнесу для розвитку аграрного сектору у ринковому середовищі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. № 20(48). С. 82-88.
4. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А., Ганніченко Т. А., Поліщук А. І. Фінансовий лізинг як запорука розвитку суб'єктів аграрного сектору економіки України. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2021. № 26(2021). С. 141-146.
5. Sirenko N., Mikuliak K. Market Component of Economic Security of Agricultural Sectors. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2022. 26(1), 30-39.
6. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Способи досягнення конкурентних переваг суб'єктів аграрного сектору у ринковому середовищі. *Modern Economics*. 2022. № 32(2022). С. 92-97. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V32\(2022\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-12).
7. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Імперативи розвитку банківської системи України в умовах цифровізації та ринкових трансформацій. *Modern Economics*. 2022. № 34(2022). С. 90-96. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V34\(2022\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-13).
8. Мікуляк К. А., Кугляр А. А. Сучасний стан банківського кредитування в Україні. *Modern Economics*. 2023. № 38(2023). С. 84-89. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-13).
9. Мікуляк К. А., Красноноженко В. О. Вплив війни на реалізацію соціального захисту громадян України. *Modern Economics*. 2023. № 42(2023). С. 85-90. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V42\(2023\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V42(2023)-12).

10. Sirenko, N., Kazemyrchyk, K., Mikuliak, K. (2023). Mortgage Market Analysis: Domestic and International Experience. *Oblik i finansi*, 4(102), 118-124.
11. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А., Нестерчук Т. В., Рудь Н. В. Конкуренція в епоху цифровізації: нові технології у страхуванні як фактор успіху. *Modern Economics*. 2024. № 48(2024). С. 109-116. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V48\(2024\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V48(2024)-13).
12. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А., Орешко А. Ф. Розвиток ритейлу в Україні. *Modern Economics*. 2025. № 50(2025). С. 167-174. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V50\(2025\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-22).
13. Sirenko N., Burkovska A., Lunkina T., Mikulyak K. Assessment of Financial and Economic Security of the Agricultural Sector of the Economy of Ukraine. *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*. 2021. №4 (39). С. 241-250.
14. Sirenko N., Lunkina T., Burkovska A., Mikulyak K. (2022). Prospects for the Development of Small Agricultural Business Entities in the Market Environment. *Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania)*, 31(3), pp. 162-175.
15. Sirenko, N., Burkovska, A., Melnyk, O., Bodnar, O., & Mikulyak, K. (2024). Impact of the War on the Export of Ukrainian Organic Agricultural Products. Research for Rural Development 2024 : Annual 30th international scientific conferences. *Latvia University of Life Sciences and Technologies*, 39, 195–201.
16. Sirenko, N., Melnyk, O., Bodnar, O., Mikuliak, K., & Spivak, V. (2025). Digitalisation of financial activities of the agricultural sector under martial law. *Ekonomika APK*, 32(1), 70-81.

Ресурси мережі Інтернет:

1. Верховна Рада України : офіційний сайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/>.
2. Державна аудиторська служба України : офіційний сайт. URL: <https://dasu.gov.ua/>.
3. Державна служба фінансового моніторингу України : офіційний сайт. URL: <https://fiu.gov.ua/>.
4. Є-data – платформа відкритих даних у сфері публічних фінансів. URL: <https://edata.gov.ua/>.
5. Єдиний вебпортал використання публічних коштів. URL: <https://spending.gov.ua/new/about-portal>.
6. Комітет Верховної Ради України з питань бюджету : офіційний сайт. URL: <https://budget.rada.gov.ua/>.
7. Міністерство фінансів України : офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>.
8. Національний банк України : офіційний вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/>.
9. Урядовий портал : офіційний сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>.

ФІНАНСИ

*у схемах і таблицях: методичні рекомендації для практичних
занять здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
ОПП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і
оподаткування» денної форми здобуття вищої освіти*

Укладач: **Мікуляк Катерина Анатоліївна**

Формат 60х84 1/16 Ум. друк. арк. 2,188.

Тираж 30 прим. Зам. б/н

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету.
54020 м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 490 від 20.02.2013 р.